Ilmiy tadqiqotlar va ularning yechimlari jurnali
Aoka guvohnoma № 323759 ISSN: 3060-4818

O‘ZBEKISTONDA SUG‘URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

Nozimov Eldor Anvarovich
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
“Investitsiya va innovatsiyalar” kafedrasi assistenti
eldornozimov@gmail.com
doi.org/10.5281/zenodo.20024819

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekistonda sug‘urta bozorining rivojlanish tendensiyalari, uning moliyaviy tizimdagi o‘rni va iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Sug‘urta bozori mamlakat moliya tizimining ajralmas qismi sifatida iqtisodiy o‘sish va investitsion faollikni qo‘llab-quvvatlashda muhim rol o‘ynaydi. So‘nggi yillarda, xususan 2025-yilda sug‘urta mukofotlarining 37,8 foizga o‘sib, 13,46 trillion so‘mga yetgani, hayot sug‘urtasi segmentining yuqori sur’atlarda rivojlanayotgani ushbu sohaning jadal taraqqiyotini ko‘rsatadi. Shuningdek, sug‘urta to‘lovlari, aktivlar va investitsiya faoliyatining sezilarli oshishi bozor barqarorligi mustahkamlanayotganidan dalolat beradi. Elektron polislar joriy etilishi va me’yoriy-huquqiy bazaning takomillashuvi esa sohaning shaffofligi va samaradorligini oshirmoqda. Maqolada sug‘urta kompaniyalarining raqobatbardoshligini kuchaytirish, yangi xizmat turlarini joriy etish va aholining sug‘urta madaniyatini oshirish orqali bozorni yanada rivojlantirish yo‘nalishlari asoslab berilgan.
Kalit so‘zlar: sug‘urta bozori, moliyaviy barqarorlik, sug‘urta mukofotlari, sug‘urta to‘lovlari, hayot sug‘urtasi, umumiy sug‘urta, investitsiya faoliyati, sug‘urta kompaniyalari, raqobatbardoshlik, elektron polis, sug‘urta xizmatlari, iqtisodiy rivojlanish.

Kirish. So‘nggi yillarda O‘zbekiston sug‘urta bozori barqaror rivojlanish tendensiyasini namoyon etib, mamlakat moliya tizimining muhim tarkibiy qismiga aylanib bormoqda. Sug‘urta sohasi iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash, moliyaviy xavflarni kamaytirish hamda investitsion muhitni rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Ayniqsa, bozor iqtisodiyoti sharoitida sug‘urta tizimi iqtisodiy subyektlarning moliyaviy xavfsizligini ta’minlashda asosiy vositalardan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Global iqtisodiy integratsiya jarayonlari kuchayib borayotgan bir sharoitda sug‘urta bozori milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki sug‘urta mexanizmlari orqali turli risklar qayta taqsimlanadi, investitsion resurslar shakllantiriladi va iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi uchun zarur moliyaviy asos yaratiladi. Shu nuqtai nazardan, sug‘urta tizimini rivojlantirish davlat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

2025-yil yakunlariga ko‘ra, O‘zbekistonda sug‘urta bozori sezilarli o‘sishga erishdi. Umumiy sug‘urta mukofotlari 13,46 trillion so‘mni tashkil etib, o‘tgan yilga nisbatan 37,8 foizga oshdi. Sug‘urta to‘lovlari hajmi esa 2,9 trillion so‘mga yetib, 35,4 foiz o‘sish qayd etildi. Ushbu ko‘rsatkichlar sug‘urta xizmatlariga bo‘lgan talabning ortib borayotganini hamda aholining moliyaviy savodxonligi oshib borayotganini anglatadi.

Shu bilan birga, 13 milliondan ortiq sug‘urta shartnomalarining tuzilgani va 12,6 million elektron polislarning rasmiylashtirilgani sohada raqamlashtirish jarayonlari jadallashayotganidan dalolat beradi. Raqamli texnologiyalarni joriy etish sug‘urta xizmatlarining tezkorligi, qulayligi va shaffofligini oshirib, mijozlar uchun yangi imkoniyatlarni yaratmoqda.

Bundan tashqari, sug‘urta kompaniyalarining investitsiya faoliyati kengayib borayotgani, aktivlar hajmining ortishi va yangi sug‘urta mahsulotlarining joriy etilishi ushbu bozorning istiqbollari yuqori ekanligini ko‘rsatadi. Ayniqsa, hayot sug‘urtasi segmentining jadal rivojlanishi aholining uzoq muddatli moliyaviy himoyaga bo‘lgan ehtiyoji ortib borayotganidan dalolat beradi.

Umuman olganda, O‘zbekiston sug‘urta bozori hozirgi bosqichda nafaqat moliyaviy himoya vositasi, balki iqtisodiy o‘sishni qo‘llab-quvvatlovchi va investitsion jarayonlarni rag‘batlantiruvchi

muhim iqtisodiy instrument sifatida shakllanmoqda. Shu bois, ushbu sohaning rivojlanish tendensiyalarini chuqur o‘rganish va tahlil qilish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Asosiy qism. 0’zbekiston sug‘urta bozori bir necha yildan beri barqaror o’sish sur’atiga ega bo’lib kelmoqda, bu esa o’z navbatida uning mamlakat iqtisodiyotidagi rolini oshirib bormoqda. Malumki, mamlakat moliya sektorining, shu jumladan, sug‘urta sohasining rivoji mamlakatning umumiqtisodiy ahvoli bilan chambarchas bogiangan. Sug‘urta sohasi mamlakat iqtisodiyotining rivoji bilan uzviy bogiiqligi sababli, ushbu soha mamlakatdagi umumiqtisodiy o’zgarishlarga juda tez ta’sirchan hisoblanadi.[1]

0’zbekistonning hozirgi zamon iqtisodiyotida sug’urta tizimi strategik ahamiyat kasb etmoqda, buning boisi sug‘urta tizimining davlat siyosati darajasiga ko’tarilganligi, sug‘urta bozorining davlat boshqaruvi idoralari (organlari) tomonidan mamlakatning bozor infratuzilmasining ajralmas qismlaridan biri sifatida ko‘rib chiqilayotganligidadir.

O’zbekistonda sug’urta bozori 2025 yilda 37,8% ga o’sdi

Istiqbolli loyihalar milliy agentligi ma’lumotlariga ko‘ra, O‘zbekistondagi umumiy sug‘urta mukofotlari 2025-yilda 13,46 trillion so‘mga yetdi, bu o‘tgan yilga nisbatan 37,8% ga o‘sishni anglatadi.

Bozorning asosiy qismi an’anaviy umumiy sug‘urta hisoblanadi, unda yig‘imlar 12,88 trln so‘mni tashkil etdi (+35,8%). Hayot sug‘urtasi segmenti esa yuqori dinamika ko‘rsatdi — mukofotlar 104,8%ga o‘sib, 586,48 mlrd so‘mga yetdi.[2]

Jami sug‘urta to‘lovlari 2,98 trln so‘mni tashkil etib, 35,4%ga o‘sdi. Umumiy sug‘urtada to‘lovlar 2,84 trln so‘mni tashkil etdi (+37,2%), hayot sug‘urtasi esa 140,46 mlrd so‘mgacha 6,9%ga o‘sdi.

2026 yil boshigacha sug‘urta kompaniyalarining umumiy majburiyatlari 3,81 kvadrillion so‘mga yetdi va yil davomida 41,1%ga o‘sdi.

Sug‘urta tashkilotlarining investitsiya faoliyati 46%ga o‘sdi, umumiy sarmoya hajmi esa 9,55 trln so‘mdan oshdi. Depozitlar portfelning asosini tashkil qilmoqda — 6,03 trln so‘m (63,2%) va o‘sish 31,7% ni tashkil etdi.

Eng dinamik aktiv ko‘chmas mulk bo‘lib, unga investitsiyalar 266,1%ga o‘sib, 1,65 trln so‘mni tashkil qildi (barcha sarmoyalarning 17,4%). Qimmatli qog‘ozlar ham 1,39 trln so‘mni tashkil qildi (14,6%).

2026 yil 1 yanvar holatiga ko‘ra, mamlakatda 36 ta sug‘urta kompaniyasi faoliyat yuritmoqda, shundan yettitasi hayot sug‘urtasi sohasida.

Umumiy sug‘urta premiyalari hajmi bo‘yicha yetakchi kompaniyalar — APEX INSURANCE (1,61 trln so‘m, +38,6%), MY-INSURANCE (723,73 mlrd so‘m, +68,5%) va GROSS SUG‘URTA (629,08 mlrd so‘m, +41,1%).

Hayot sug‘urtasi segmentida esa yetakchi — APEX LIFE INSURANCE (367,61 mlrd so‘m, +102,7%), TBC SUG‘URTA (71,13 mlrd so‘m) va ALFA LIFE INSURANCE (41,32 mlrd so‘m, +59%).

To‘lovlar bo‘yicha bozorda yetakchi APEX INSURANCE bo‘lib, 869,49 mlrd so‘m (+25,2%) to‘ladi. Ikkinchi o‘rin MY-INSURANCE (245,32 mlrd so‘m, +48%), uchinchi o‘rinda GROSS SUG‘URTA (219,25 mlrd so‘m, +100%).

Hayot sug‘urtasi to‘lovlari bo‘yicha yetakchi — APEX LIFE INSURANCE (104,77 mlrd so‘m, +45,1%), ALFA LIFE INSURANCE (18,1 mlrd so‘m, -11,4%) va O‘ZBEKINVEST HAYOT (10,13 mlrd so‘m, -49,4%).

[1] Sug‘urta nazariyasi va amaliyoti: Darslik / I.Abdurahmonov, M.Abduraimova, N.Abdullayeva; - T.: «Iqtosod-Moliya», 2020. - 532 b

[2] https://www.uzdaily.uz/uz/ozbekistonda-sugurta-bozori-2025-yilda-378-ga-osdi/

Faol sug‘urta shartnomalari soni 13 milliondan oshdi (+24,5%), yangi kontraktlar soni 12,08 millionni tashkil qildi. Majburiy sug‘urtada eng katta ulush OSAGOga to‘g‘ri keladi (6,14 mln yangi polis), eng yuqori o‘sish esa mulkni yong‘in va tabiiy ofatlardan sug‘urtalashda qayd etildi — +760%.

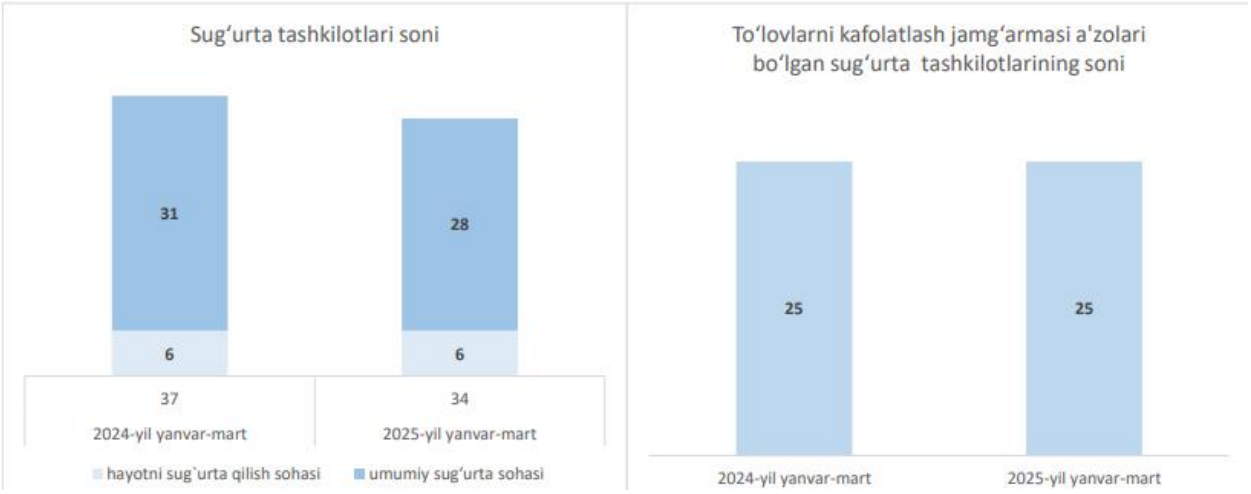

1-rasm. Sug‘urta bozorining asosiy ko‘rsatkichlari

2025-yilda to‘langan sug‘urta to‘lovlari miqdori 2,9 trln so‘mga yetib, bu 2024-yildagiga nisbatan 35,4 foizga oshdi. Bu haqda Istiqbolli loyihalar milliy agentligi (ILMA)ning 2025-yildagi faoliyati yakunlariga bag‘ishlangan matbuot anjumanida ma’lum qilindi, deya xabar bermoqda Kursiv Uzbekistan muxbiri.

Ta’kidlanishicha, 2025-yil davomida jami 13,1 mln dona sug‘urta shartnomasi tuzilib, yig‘ilgan mukofotlar hajmi 13,5 trln so‘mni tashkil etgan. Sug‘urtalovchilarning umumiy aktivlari 27,1 foizga o‘sib, 15 trln so‘mni tashkil qildi.

Yil yakuniga ko‘ra, sug‘urta tashkilotlarining sof foydasi 798,4 mlrd so‘mga yetdi. Shuningdek, 2025-yil 1-oktabrdan boshlab sug‘urtalovchilar uchun minimal ustav kapitali talablari yangilandi. Agentlik sohani rivojlantirish maqsadida o‘tgan yili jami 28 ta me’yoriy-huquqiy hujjat ishlab chiqdi.

Aholini himoya qilish yo‘nalishida sug‘urta qildiruvchilardan tushgan 3,2 mingta murojaat ko‘rib chiqildi. Ularning 1,6 mingtasi ijobiy hal etilib, 21,5 mlrd so‘mlik qoplamalar undirib berildi. Yagona axborot tizimi orqali 2025-yilda 12,6 mln.ta elektron polis rasmiylashtirilib, soha shaffofligi oshirildi.

Avvalroq Kursiv Uzbekistan 2025-yilda elektron tijorat platformalari soni 3,2 baravarga oshgani haqida xabar bergan edi.[3]

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda O‘zbekistonda sug‘urta bozorining rivojlanish tendensiyalarini tahlil qilishda bir qator ilmiy usullar qo‘llanildi. Xususan, statistik tahlil usuli orqali 2024–2025-yillardagi sug‘urta mukofotlari, to‘lovlar, aktivlar va investitsiya ko‘rsatkichlari o‘rganildi.

Shuningdek, qiyosiy tahlil usuli yordamida umumiy sug‘urta va hayot sug‘urtasi segmentlari rivojlanish darajasi solishtirildi. Dinamik tahlil usuli orqali sohadagi o‘sish sur’atlari va ularning iqtisodiy omillar bilan bog‘liqligi aniqlashtirildi.

Tadqiqotda rasmiy statistik ma’lumotlar, jumladan, Istiqbolli loyihalar milliy agentligi hisobotlari, ochiq axborot manbalari va ilmiy adabiyotlardan foydalanildi. Bundan tashqari, tizimli yondashuv asosida sug‘urta bozorining moliya tizimidagi o‘rni kompleks tarzda baholandi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

[3] https://uz.kursiv.media/uz/2026-03-18/2025-yilda-sugurta-kompaniyalarining-aktivlari-15-trillion-somga-yetdi/?utm_campaign=endless_feed

O‘tkazilgan tahlillar natijasida O‘zbekistonda sug‘urta bozori barqaror o‘sish bosqichida ekanligi aniqlandi. Xususan, 2025-yilda sug‘urta mukofotlarining 37,8 foizga o‘sishi sohaning yuqori sur’atlarda rivojlanayotganini ko‘rsatadi.

Muhokama jarayonida quyidagi asosiy natijalar qayd etildi:

Sug‘urta bozori hajmi kengayib, moliya tizimidagi ulushi ortib bormoqda.

Hayot sug‘urtasi segmenti eng tez rivojlanayotgan yo‘nalish sifatida ajralib turibdi.

Sug‘urta kompaniyalarining investitsiya faoliyati sezilarli darajada faollashgan.

Elektron polislar tizimining joriy etilishi xizmatlar shaffofligini oshirdi.

Aholining sug‘urta xizmatlariga bo‘lgan ishonchi ortib bormoqda.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, sug‘urta bozori nafaqat moliyaviy himoya vositasi, balki iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantiruvchi muhim instrument sifatida ham namoyon bo‘lmoqda.

AXBOROT ASSIMETRIYASI VA SODDALASHTIRILGAN TIL

Sug‘urta bozorida muhim muammolardan biri — axborot assimetriyasi hisoblanadi. Bu holat sug‘urtalovchi va sug‘urta qildiruvchi o‘rtasida ma’lumotlarning teng taqsimlanmaganligi bilan izohlanadi. Masalan, mijoz o‘z xavf darajasi haqida ko‘proq ma’lumotga ega bo‘lishi yoki aksincha, sug‘urta kompaniyasi shartnoma shartlarini murakkab tarzda taqdim etishi mumkin.

Axborot assimetriyasi quyidagi salbiy oqibatlarga olib keladi:

noto‘g‘ri risk baholash,

sug‘urta xizmatlariga bo‘lgan ishonchning pasayishi,

bozorda nohalol amaliyotlarning yuzaga kelishi.

Mazkur muammoni bartaraf etish uchun soddalashtirilgan til va ochiq axborot siyosatini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Sug‘urta shartnomalarini oddiy va tushunarli tilda bayon qilish, mijozlarga aniq va to‘liq ma’lumot berish orqali ularning moliyaviy savodxonligini oshirish mumkin.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar yordamida interaktiv platformalar va onlayn maslahat xizmatlarini rivojlantirish axborot shaffofligini ta’minlashda samarali vosita hisoblanadi.

Xulosa

O‘zbekistonda sug‘urta bozori so‘nggi yillarda barqaror va jadal rivojlanish yo‘lini bosib o‘tmoqda. 2025-yil natijalari ushbu sohaning iqtisodiyotdagi o‘rni tobora mustahkamlanib borayotganini ko‘rsatdi: sug‘urta mukofotlari va to‘lovlar hajmining sezilarli oshishi, kompaniyalar aktivlari va foydasining ko‘payishi hamda elektron polis tizimining keng joriy etilishi soha samaradorligini oshirdi.

Ayniqsa, hayot sug‘urtasi segmentining yuqori sur’atlarda rivojlanishi va investitsiya faoliyatining kengayishi sug‘urta bozorining yangi bosqichga chiqayotganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, raqamlashtirish jarayonlari va me’yoriy-huquqiy bazaning takomillashuvi bozor shaffofligini oshirib, iste’molchilar ishonchini mustahkamlamoqda.

Umuman olganda, O‘zbekiston sug‘urta bozorining kelgusi rivoji raqobatni kuchaytirish, xizmatlar sifatini oshirish va aholining sug‘urta madaniyatini rivojlantirish bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, bu omillar sohaning yanada barqaror o‘sishini ta’minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sug‘urta nazariyasi va amaliyoti: Darslik / I.Abdurahmonov, M.Abduraimova, N.Abdullayeva; - T.: «Iqtosod-Moliya», 2020. - 532 b

2. https://www.uzdaily.uz/uz/ozbekistonda-sugurta-bozori-2025-yilda-378-ga-osdi/

3. O‘zbekiston Respublikasi sug‘urta bozorining 2025-yil I chorak yakunlari bo‘yicha umumiy ko‘rsatkichlari

4. https://uz.kursiv.media/uz/2026-03-18/2025-yilda-sugurta-kompaniyalarining-aktivlari-15-trillion-somga-yetdi/?utm_campaign=endless_feed.